

KATEHEZA OSOBA S INVALIDITETOM

Leonardo ŠARDI

Pastoral osoba s invaliditetom i njihovih obitelji Varaždinske biskupije
Bombellesova cesta 15, HR – 42000 Varaždin
pastoral-osi@biskupija-varazdinska.hr

Sažetak

Prema podacima Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo na prostoru Republike Hrvatske živi 17 posto osoba s invaliditetom. Osobe s invaliditetom su većinski katoličke vjere te se žele uključiti u pastoralni, katehetski i sakramentalni život svojih župnih zajednica. Na putu prema aktivnom vjerničkom sudjelovanju osoba s invaliditetom potrebno je pristupiti micanju arhitektonskih barijera, ali i većem povezivanju stručnjaka s područja edukacijske rehabilitacije i teoloških znanosti. Osobe s invaliditetom nisu samo jedna zasebna skupina koja bi mogla biti katehizirana na jednak način, već je potrebno uvesti različite komunikacijske alate u prenošenje vjere poput, naprimjer, znakovnog jezika. U radu je stavljen naglasak na poticajima učiteljstva Crkve te su prikazani temeljni crkveni dokumenti koji progovaraju o mogućnostima aktivnog sudjelovanja osoba s invaliditetom u životu Crkve. Na kraju rada nabrojani su konkretni primjeri katehizacije osoba s invaliditetom.

Cljučne riječi: osobe s invaliditetom, kateheza, inkluzija, župna zajednica.

Uvod

Kada se govori o katehezi odraslih osoba, potrebno je posvetiti pažnju i katehezi osoba s invaliditetom. Djeca s teškoćama u razvoju i osobe s invaliditetom, bili oni polaznici redovnih škola ili centara za odgoj i obrazovanje, polaznici su školskog vjeronauka, a istovremeno i župne kateheze u vrijeme bliže pripreve za primanje sakramenata. Završetkom školovanja, nerijetko se događa da osobe s invaliditetom nemaju mogućnosti sudjelovanja u pastoralnom, katehetskom i sakramentalnom životu poput drugih vjernika. Najčešće

je tome razlog postojanje arhitektonskih barijera, ali i različitih stereotipa te nedovoljno senzibilizacije – kako vjernika laika tako i klera – da ih se uključi u redovni život župnih zajednica. Nakana ovog članka je poziv na promišljanje o promjeni stajališta prema osobama s invaliditetom kao subjektima župnih zajednica, a na što potiču i crkveni dokumenti. Uz nekoliko primjera dobre prakse kateheze osoba s invaliditetom, nadati se da će oni doprinijeti jednakopravnom sudjelovanju osoba s invaliditetom u životu župnih zajednica, ali i razvoju novih didaktičkih materijala kako bi Radosna vijest bila svakome naviještena na njemu razumljiv način.

1. Osobe s invaliditetom - pojmovlje

U Republici Hrvatskoj, prema posljednjim statističkim podacima,¹ živi 17 posto osoba s invaliditetom. *Konvencija o pravima osoba s invaliditetom* ističe kako su »osobe s invaliditetom one osobe koje imaju dugotrajna tjelesna, mentalna, intelektualna ili osjetilna oštećenja, koja u međudjelovanju s različitim preprekama mogu sprečavati njihovo puno i učinkovito sudjelovanje u društvu na ravnopravnoj razini s drugim«. (*Zakon o potvrđivanju Konvencije UN-a o pravima osoba s invaliditetom i Fakultativni protokol uz Konvenciju o pravima osoba s invaliditetom*, NN, MU, 6/2007, 5/2008., čl. 1).² Kada pribrojimo da s osobom s invaliditetom žive roditelji i jedno od braće, možemo zaključiti da gotovo 50 posto stanovništva ima direktan doticaj s osobama s invaliditetom. Usporedno s tim podacima, to bi značilo da i u svakoj župnoj zajednici živi 17 posto osoba s invaliditetom.

Najčešće osobe s invaliditetom prepoznajemo s obzirom na njihov vidljiv invaliditet (osobe u invalidskim kolicima, osobe koje se koriste bijelim ili crveno-bijelim štapom, primjećujemo slušni aparatič ili komunikaciju rukama), no postoje oblici invaliditeta koji su »skriveni« i ne može se primijetiti postojanje teškoće izvana. To su npr. osobe s intelektualnim teškoćama ili osobe s duševnim smetnjama. U skupini »osoba s invaliditetom« trebamo svakako razlikovati da postoje različiti oblici invaliditeta³ u kojima prepoznajemo: 1) osobe s tjelesnim invaliditetom; 2) osobe s oštećenjem vida; 3) osobe s oštećenjem slu-

¹ Usp. HRVATSKI ZAVOD ZA JAVNO ZDRAVSTVO, *Izvješće o osobama s invaliditetom u Republici Hrvatskoj* (10. IV. 2024.) u: <https://www.hzjz.hr/periodicne-publikacije/izvjesce-o-osobama-s-invaliditetom-u-republici-hrvatskoj-2023-g> (21. VI. 2024.).

² Usp. Zdravka LEUTAR – Marko BULJEVAC, *Osobe s invaliditetom u društvu*, Zagreb, 2020., 1.

³ Usp. *Isto*, 1-8.

ha; 4) gluhoslijepe osobe; 5) osobe s oštećenjem govorno-glasovne komunikacije; 6) osobe s poremećajima iz spektra autizma; 7) osobe s intelektualnim teškoćama; 8) osobe s duševnim smetnjama i 9) osobe s višestrukim oštećenjima.

Potrebno je još istaknuti i terminološko nazivlje⁴ u pogledu osoba s invaliditetom. S obzirom na dob za osobe do 18. godine života uporabit ćemo naziv »djeca s teškoćama u razvoju«, a za osobe nakon 18. godine života uporabit ćemo naziv »osoba s invaliditetom«. U samome članku koristit će se pojam »osobe s invaliditetom«, iako se isto može primijeniti i na djecu s teškoćama u razvoju.

U promišljanju pastoralnog djelovanja među osobama s invaliditetom osobe s određenim oblicima invaliditeta moguće je integrirati u redovne pastoralne skupine koje već postoje na području župe ili biskupije, dok je s pojedinim skupinama osoba s invaliditetom potrebno pronaći različite druge komunikacijske kanale koji bi u potpunosti prenijeli radosnu vijest, različite druge katehetske i liturgijske sadržaje (hrvatski znakovni jezik, pojednostavljeni govor, slika-priče i slično). U ovome članku teško je dati jasne smjernice kako s kojom pojedinom skupinom osoba s invaliditetom ostvariti kvalitetnu katehetsku pripremu i prenijeti katehetski sadržaj, no vjerujem da će načela učiteljstva Crkve i poduzete pastoralne aktivnosti pomoći u njihovu osmišljavanju, razvoju i u konačnici i njihovoj provedbi.

2. Kateheza osoba s invaliditetom – učiteljstvo Crkve

U govoru učiteljstva Crkve, počevši od samoga Svetog pisma, karitativnog djelovanja Crkve kroz cijelu povijest kršćanstva, mnoštvu inicijativa različitih vjernika laika koji su skrbili o osobama s invaliditetom, pa sve do dokumenata Drugoga vatikanskog koncila i najnovijih izjava učiteljstva, možemo primijetiti kako se o osobama s invaliditetom skrbrilo i pomagalo da prime obrazovanje, postanu radno sposobne osobe, ali i da ne završe na rubu siromaštva te se karitativno pomagalo i uspostavljalo različite hospicije i domove u kojima bi bili smješteni. No, o samim mogućnostima katehetske pripreme, a i konkretnijem uključivanju osoba s invaliditetom u život Crkve, teološki govor je novijeg datuma te upravo u posljednjim godinama, a posebice u pontifikatu pape Franje,⁵ postoji mnoštvo poticaja kako da pastoralna skrbr ne ostane samo

⁴ Usp. *Isto*.

⁵ Papa Franjo od 2018. godine na Međunarodni dan osoba s invaliditetom 3. prosinca upućuje posebnu poruku. Dosadašnja praksa bila je uključivanje osoba s invaliditetom u poruku uz Međunarodni dan bolesnika.

na karitativnom djelovanju i prenošenju vjere osobama s invaliditetom nego i da se osobe s invaliditetom uključi kao subjekte zajednica. Na tom je putu nezostavna katehizacija te skupine vjernika. O tome novi *Direktorij za katehezu*⁶ posvećuje četiri broja te će se na temelju tog teksta iznijeti još neki naglasci važni za ovu temu.

2.1. *Briga Crkve za osobe s invaliditetom proizlazi iz Božjeg djelovanja. Tema invaliditeta je od velike važnosti za evangelizaciju i kršćansku formaciju. (DC 269)*

Već će i dokumenti Drugoga vatikanskog koncila, osobito dogmatskoj konstituciji o Crkvi *Lumen gentium*⁷ naznačiti potrebu posebne brige i skrbi za one koji su pogođeni određenim oblicima životnih teškoća: »Otac je poslao Krista naviještati radosnu vijest siromasima, ozdravljati one koji su skršena srca, tražiti i spasiti ono što je izgubljeno: na sličan način Crkva okružuje ljubavlju sve koji su pogođeni ljudskom slabošću, štoviše, u siromasima i patnicima prepoznaje sliku svojega siromašnoga i patničkoga Utemeljitelja te se trsi ukloniti njihovu nevolju i nastoji u njima služiti Kristu« (LG 8). Kršćanske zajednice pozvane su prepoznati posebnu Kristovu prisutnost u braći i sestrama s invaliditetom. Postavlja se pitanje kolika je prisutnost osoba s invaliditetom u Crkvi, u konkretnoj župnoj zajednici? U prakticiranju vjere osoba s invaliditetom i njihovih obitelji gotovo je jednaka praksa u konkretnom življenju vjere kao i kod osoba bez invaliditeta: nisu svi vjernici, ne prakticiraju svi vjeru, ali se sve više primjećuje koliko je upravo duhovnost jedna od važnijih komponenata kvalitete života osoba s invaliditetom i njihovih obitelji.⁸ No, postoje i određeni razlozi zbog čega osobe s invaliditetom i njihove obitelji nisu prisutne u župnim zajednicama. Najčešće su fizičke barijere, a odmah zatim slijedi različitost kulturoloških uvjerenja, strahova i stereotipa. Doc. dr. sc. Martina Vuk⁹ prepoznat će, između ostalog, da se osobe s invaliditetom s jedne strane smatra anđelima kojima nisu potrebni ni sakramenti ni vlastiti napor u ostva-

⁶ Usp. PONTIFICIO CONSIGLIO PER LA PROMOZIONE DELLA NUOVA EVANGELIZZAZIONE, *Direttorio per la catechesi* (23. III. 2020.), Città del Vaticano, 2020. (dalje: DC).

⁷ Usp. DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Lumen gentium – Svjetlo naroda. Dogmatska konstitucija o Crkvi* (21. XI. 1964.), br. 8, u: *Dokumenti*, Zagreb, 2008. (dalje: LG).

⁸ Usp. Rahela KOČILA, *Iskustva i perspektive o duhovnosti i prakticiranju vjere osoba s intelektualnim teškoćama*, Zagreb, 2017; Jeličić MATEA, *Duhovnost kao resurs osnaživanja obitelji osoba s invaliditetom*, Zagreb, 2020.

⁹ Usp. Martina VUK, Tijelo Kristovo i Downov sindrom. Teološki osvrt na tijelo i invaliditet u perspektivi 1Kor 12,12-30 i 1Kor 6,19, u: Krunoslav NOVAK (ur.) *Činiti dobro*. Zbornik u čast mons. Josipu Mrzljaku u povodu 75. obljetnice života, 50. obljetnice svećeništva i 20. obljetnice biskupstva, Varaždin, 2020., 162-170.

rivanju svetosti, a samim time ni kateheza, jer već dovoljno trpe i pate zbog svojih životnih okolnosti i tako su postigli svetost života. S druge strane ih se često smatra onima kojima treba samo iskazivati milosrđe te se javlja stav sažaljenja, kako prema njima tako i prema njihovim obiteljima, te da im je potrebno osigurati samo karitativnu skrb. Konkretna briga Crkve za osobe s invaliditetom ponajprije se očituje u očuvanja dostojanstva svake ljudske osobe, a u katehezi cjelokupne župne zajednice potrebno je staviti naglasak na prihvaćanju različitosti postojanja slike Božje, koja se onda očituje i u različitosti fizičkog izgleda (kao što je to npr. kod osoba s Downovim sindromom¹⁰), ali i načinu primanja sadržaja kako to čine osobe oštećena sluha, osobe s intelektualnim teškoćama i slično. U svojim župnim zajednicama, osobito u vrijeme blagoslova obitelji, možemo vidjeti našu braću i sestre s invaliditetom. *Zakonik kanonskog prava*¹¹ među dužnostima pastirske službe župnika, ističe: »neka s posebnom brigom prati ... one koje pritišću posebne teškoće« (Kan. 529 §1.). Posebna briga za one koje pritišću posebne teškoća očituje se i u katehiziranju samih osoba s invaliditetom, koja ih onda otvara i potpunijem sudjelovanju u pastoralnom i liturgijskom životu zajednice.

2.2. Osobe s invaliditetom prilika su za rast crkvene zajednice i njihova prisutnost potiče na prevladavanje kulturalnih predrasuda. (DC 270)

Invaliditet može izazvati nelagodu i strah kod samih vjernika jer invaliditet progovara o svačijoj krhkosti, ali i o potrebi međusobnog povezivanja i hoda u ostvarivanju poslanja Crkve kao mističnog Tijela Kristova sastavljenog od jakih i slabih udova (usp. 1 Kor 12,12-31). Prisutnost osoba s invaliditetom u zajednici omogućuje cjelokupnoj zajednici da sama postane svjesnija spasonosnog otajstva Kristova križa te da bolje razumije otajstvo ljudske boli u svjetlu Kristove smrti i uskrsnuća. U vječitom pitanju postojanja zla u svijetu i zašto Bog dopušta patnju nevinih, prisutnost osoba s invaliditetom može biti kateheza o vlastitoj krhkosti. Riječima pape Ivana Pavla II.: »Trpljenje u svijetu je prisutno da u čovjeku oslobodi ljubav.«¹² Put ljubavi prema Bogu i bližnjemu očitovat će se upravo u prisutnosti samih osoba s invaliditetom u konkretnom životu zajednice koja će prepoznati da su »mnogo potrebniji udovi tijela koji izgledaju slabi« (1 Kor 12,22).

¹⁰ Usp. *Isto*.

¹¹ *Zakonik kanonskog prava s izvorima*, Zagreb, 1996.

¹² IVAN PAVAO II., *Spasonosno trpljenje*, Zagreb, 2003., 29.

2.3. *Kultura uključivanja protiv logike isključivanja zadaća je mjesnih Crkava kako bi se u svakoj pastoralnoj skupini, kao i u samom slavlju zajednice, osobe s invaliditetom osjećale dobrodošlima. (DC 271)*

Hrvatski biskupi su 1996. godine izdali *Smjernice za pastoralnu skrb o osobama s teškoćama u razvoju*¹³ u kojima ističu načelo: »djecu i mlade s teškoćama u razvoju što više uvoditi u zajednički život i u redovite životne odgovornosti«. Stoga, nije uvijek potrebno organizirati zasebnu katehezu, zasebnu katehetsku grupu ili posebno misno slavlje za osobe s invaliditetom. Osobito nije potrebno organizirati zasebne pastoralne skupine za osobe s invaliditetom bez intelektualnih teškoća, već samo maknuti dvije barijere: fizičke i one oko srca. Gdje god je to moguće, ukoliko se ne radi o težim intelektualnim teškoćama i drugim težim oblicima invaliditeta, osobe se mogu ravnopravno uključiti u zajednicu mladih, u kateheze za odrasle, molitvenu zajednicu, župne zborove. No, budući da se među osobama s invaliditetom nailazi i na one s intelektualnim teškoćama, na osobe s poremećajem iz spektra autizma, gluhe osobe kojima je materinji jezik hrvatski znakovni jezik¹⁴, potrebno je pronaći nove komunikacijske kanale i prikladnije metode za poticanje susreta s Isusom.

U provođenju kateheze osoba s invaliditetom od izuzetne je važnosti imati suradnju teologa i stručnjaka s područja edukacijske rehabilitacije koji uvelike mogu pridonijeti da se tražena katehetska poruka prenese osobama s različitim oblicima invaliditeta, a osobito za one kojima je potrebno tu Radosnu vijest prenijeti kroz slikovni sadržaj, pojednostavljeni govor, znakovni jezik ili na neki drugi način. Osobe s invaliditetom češće katehetski sadržaj doživljavaju kroz iskustvenu dinamiku i uključujući svih pet osjetila. U samoj provedbi kateheze preporuča se suradnja s obitelji osoba s invaliditetom ili sa samom osobom s invaliditetom vidjeti koje su mogućnosti da joj se prenese sadržaj katehetske pouke. Uključenost obitelji ili osoba s invaliditetom u pripremu kateheze pomoći će da osobe s invaliditetom budu dobrodošle, uključene i da sudjeluju u liturgijskom i pastoralnom životu župe.

¹³ Usp. HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, *Smjernice za pastoralnu skrb o osobama s teškoćama u razvoju*, u: *Službeni vjesnik Nadbiskupije zagrebačke*, 83 (1996.) 2, 59-60.

¹⁴ Usp. Dorijana KAVČIĆ, *Primjena hrvatskog znakovnog jezika u nastavi hrvatskog jezika s gluhom i nagluhom djecom – aktualno stanje i izazovi*, u: *Educational Issues*, 3 (2020) 5, 65-82.

2.4. Osobe s invaliditetom pozvane su na puninu sakramentalnog života, čak i ako postoje ozbiljne smetnje. (DC 272)

Najčešće postavljeno pitanje u pastoralnoj praksi je tko može pristupiti sakramentima i na koji način doći do sigurnosti da je osoba sposobna razumjeti što prima. U poruci za Međunarodni dan osoba s invaliditetom 3. prosinca 2020. godine Papa ističe: »Ponovno snažno ističem pravo osoba s invaliditetom da primaju sakramente kao svi drugi članovi Crkve. Sva liturgijska slavlja u župi trebala bi biti dostupna kako svaka osoba, zajedno s braćom i sestrama, može proučavati, slaviti i živjeti vlastitu vjeru.«¹⁵ Dakle, osobama s invaliditetom sakramenti se ne mogu uskratiti, već ih je potrebno, uz primjerenu katehezu, pripremiti na primanje sakramenata. Ukoliko ne možemo doći do sigurnosti da osoba može razlikovati »Kristovo tijelo od obične hrane«¹⁶, vodimo se načelom da osoba prima sakrament pričesti u vjeri svojih roditelja i zajednice, kako to ističe i papa Benedikt XVI. u apostolskoj pobudnici *Sacramentum caritatis*¹⁷: »Konačno, neka se, koliko je to moguće, osigura euharistijsko zajedništvo s osobama s mentalnim hendikepom, a koje su krštene i potvrđene: one primaju euharistiju i u vjeri svojih roditelja ili zajednice koja ih prati.« Dakle, slavlje primanja sakramenta euharistije, odnosno sakramenta svete potvrde, ukoliko ne postoji sigurnost koliko osoba razumije sadržaj, primaju se u vjeri roditelja i kršćanske zajednice, te je stoga ovdje važna prisutnost osoba s invaliditetom i njihovih obitelji u konkretnoj zajednici. Iako na razini Hrvatske biskupske konferencije ne postoje zasebne smjernice o slavlju sakramenata osoba s invaliditetom, vrijedan dokument su *Smjernice Američke biskupske konferencije*¹⁸, koje govore o mogućnostima pristupu slavlju svih sedam sakramenata, ne isključujući primanje nekog sakramenta samo zbog postojanja invaliditeta.

¹⁵ Papa FRANJO, Messaggio del Santo padrefrancesco in occasione de all'aggiornata internazionale delle persone con disabilità (3. XII. 2020.), u: https://www.vatican.va/content/francesco/it/messages/pont-messages/2020/documents/papa-francesco_20201203_messaggio-disabilita.html (21. VI. 2024.).

¹⁶ HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, *Direktorij za pastoral sakramenata u župnoj zajednici*, Zagreb, 2008., 112.

¹⁷ Usp. BENEDIKT XVI., *Sacramentum caritatis*, Zagreb, 2008., 58.

¹⁸ Usp. UNITED STATE CONFERENCE OF CATHOLIC BISHOPS, *Guidelines for the Celebration of the Sacraments with Persons with Disabilities* (15. VI. 2017.), u: <https://www.usccb.org/committees/divine-worship/policies/guidelines-sacraments-persons-with-disabilities> (21. VI. 2024.).

3. Konkretni primjeri katehizacije osoba s invaliditetom

Iz dosad izrečenoga možemo zaključiti kako osobe s invaliditetom nisu potrebne samo biti katehizirane, već one same katehiziraju svojom prisutnošću u župnoj zajednici. Tako osobe s invaliditetom nisu pozvane biti samo primatelji kateheze nego i njezini protagonisti. Papa Franjo govori o dvjema stijenama¹⁹: stijeni inkluzije i stijeni aktivnog sudjelovanja gdje su i osobe s invaliditetom pozvane biti lektori, katehete te vršitelji drugih liturgijskih službi. Dikasterij za obitelj, laike i život organizirao je posebno sinodalno savjetovanje s osobama s invaliditetom u kojem je snažno naglašena paradigma: »Mi, a ne oni«, naglašavajući važnost poimanja da Crkvu čine svi, bez obzira i na podjele vezane uz invaliditet.

Kao primjer katehizacije osoba s invaliditetom želim istaknuti zajednicu »Vjera i svjetlo«, koja u Hrvatskoj djeluje trideset godina, a u svijetu preko pedeset godina. Zajednica je prisutna u mnogim župama naše domovine i okuplja ponajprije osobe s intelektualnim teškoćama prema kojima je usmjeren katehetski sadržaj. Uz osobe s intelektualnim teškoćama, u zajednicu su uključeni obitelj i prijatelji. Kao oblik pastoralnog djelovanja takve je zajednice moguće organizirati na razini dekanata. Katehetski priručnik s prigodnim materijalom, temama, molitvama i pjesmama priprema se svake godine. Postoji cijeli sustav organizacije te skupine, a uloga je svećenika da duhovno prati rast zajednice, da bude raspoložen za duhovni razgovor i ispovijed članova te da zajedno s njima slavi svetu misu. Na svetoj misi osobe s intelektualnim teškoćama oživljavaju evanđelje, što donosi jačoj poruci Radosne vijesti za cjelokupnu prisutnu župnu zajednicu.

Godine 2000. Nacionalni katehetski ured Hrvatske biskupske konferencije izdao je dokument *Župna kateheza u obnovi župne zajednice. Plan i program*²⁰ u kojem predlaže plan i program rada »Zajednice za osobe s posebnim potrebama«,²¹ koja je nazvana »Samaritanac.« Razlika na prethodno spomenutu zajednicu »Vjera i svjetlo« jest u tome što su adresati katehetskog sadržaja sve osobe s invaliditetom bez obzira na vrstu invaliditeta. Prema modelu *celebratio catehetica* razvija se program zajednice. Izazov nastaje u pomirivanju

¹⁹ Papa FRANJO, Messaggio del Santo padre francesco in occasione dell'agornata internazionale delle persone con disabilità (3. XII. 2020.), u: https://www.vatican.va/content/francesco/it/messages/pont-messages/2020/documents/papa-francesco_20201203_messaggio-disabilita.html (21. VI. 2024.).

²⁰ Usp. HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA – NACIONALNI KATEHETSKI URED, *Župna kateheza u obnovi župne zajednice. Plan i program*, Zagreb – Zadar, 2000.

²¹ Usp. *Isto*, 85.

svih skupina nabrojenih na početku članka pa je potrebno i ovdje razmišljati široko kako uključiti sve osobe s invaliditetom u jednu takvu zajednicu, odnosno imati na umu da je nekad potrebno učiniti više zajednica za osobe s invaliditetom s obzirom na vrstu invaliditeta. Na tom tragu prepoznaju se danas zajednice »Bartimej«, »Antunovi ljljani«, »Job« i »Ruah«.

Na YouTube kanalu zaklade »Čujem, vjerujem, vidim« može se pronaći prijevod svih četiriju evanđelja na hrvatski znakovni jezik što može olakšati katehizaciju gluhih i gluhoslijepih osoba.²²

Posljednjih godina uspostavljaju se povjerenstva za pastoral osoba s invaliditetom i njihovih obitelji u biskupijama. Na taj će način briga za osobe s invaliditetom postati sustavna, a ne samo prigodna. Pri Hrvatskoj biskupskoj konferenciji djeluje i Pododbor za osobe s invaliditetom pri Vijeću za laike, koji može biti pomoć u uspostavljanju i organizaciji povjerenstava. Sve više očituje se potreba ovakvog specifičnog pastoralnog djelovanja na način kao što već postoje neke druge grane pastoralnog djelovanja (mladi, brak i obitelj, Romi, turisti itd.).

Zaključak

Osobe s invaliditetom su same katehete već svojim prisustvom u župnoj zajednici. Uključivanje u rad župne zajednice čini zajednicu obogaćenom Kristovom prisutnošću koja se na osobit način pojavljuje u njima. Čini se najlakšim organizirati katehezu za osobe s invaliditetom i njihove obitelji na razini dekanata. Svakako, treba imati stalno na umu da je riječ o širokom polju djelovanja i svaki oblik invaliditeta zahtijeva individualan pristup. Kateheza osoba s invaliditetom sigurno je polje koje je potrebno tek usustaviti kako bi djeca s teškoćama nakon izlaska iz školskog sustava i primanja sakramenata kršćanske inicijacije kao osobe s invaliditetom mogle i dalje sustavno rasti u vjeri i redovno živjeti puninu kršćanskog sakramentalnog života.

²² Više o katehizaciji gluhih vidi u: Ante MATELJAN – Jakša KORDA, Katehizacija i sakramentalizacija gluhih osoba, u: *Služba Božja*, 49 (2009.) 1., 3-43.

Abstract

CATECHESIS OF PEOPLE WITH DISABILITIES

Leonardo ŠARDI

Pastoral care for people with disabilities and their families Diocese of Varazdin
Bombellesova cesta 15, HR – 42000 Varaždin
pastoral-osi@biskupija-varazdinska.hr

The Croatian Institute of Public Health indicates that 17 percent of the population in the Republic of Croatia consists of people with disabilities. The majority of these individuals are of the Catholic faith and wish to participate in the pastoral, catechetical, and sacramental life of their parish communities. To facilitate the active participation of people with disabilities, it is necessary to remove architectural barriers and to foster greater collaboration between experts in educational rehabilitation and theological sciences. People with disabilities are not just an isolated group that could be catechized in the same way; different communication tools (such as sign language) need to be introduced for conveying the faith. The article outlines incentives from the Church's teaching authority and presents fundamental church documents that discuss the possibilities for active participation of people with disabilities in the Church life. At the end of the article, specific examples of catechizing people with disabilities are listed.

Key words: people with disabilities, catechesis, inclusion, parish community.